GRAMATYKA · CZASOWNIKI

Can, could i be able to: umiejętność, możliwość i prośby w angielskim

Igor Zadrużyński

Opublikowano 18 listopada 2026

O LEKCJI

Kawiarnia przy Borough Market, sobota rano. Przy ladzie ktoś pyta: "Could I have a flat white, please?" Barista odpowiada: "Sure. Can I get you anything else?" Przy stoliku obok turystka mówi do męża: "I can't believe we managed to get tickets for the Globe!" Trzy krótkie słowa – can, could, managed to – a każde robi coś innego: prosi, proponuje, mówi o tym, co się udało. To pierwsza z trzech lekcji o czasownikach modalnych. Zaczniemy od umiejętności, możliwości i uprzejmych próśb.

Wersja online z ćwiczeniami i nagraniami wymowy

SŁOWA KLUCZOWE: Gramatyka, Czasowniki

SPIS TREŚCI

1. Czasowniki modalne w pigułce 2
2. Can : umiem, mogę, da się 2
3. Be able to : gdy can nie wystarcza 3
4. Przeszłość: could czy managed to ? 3
5. Could o teraźniejszości i przyszłości 4
6. Could have : mogłem, ale nie zrobiłem 4
7. Prośby, pozwolenie, propozycje i zaproszenia 5
Źródła i dalsza lektura 6

Czasowniki modalne poznałeś już krótko w lekcji o rodzajach czasowników[1]. Druga lekcja z tej serii omawia obowiązek, zakaz i radę[2] (*must, have to, should*), a trzecia przypuszczenia[3] (*must be, can't be, might have*). Na końcu tej lekcji jest siedem ćwiczeń ze sprawdzaniem odpowiedzi.

CC BY-NC 4.0 · zadruzynski.com/can-could-be-able-to/

1. Czasowniki modalne w pigułce

Czasowniki modalne (*modal verbs*) /ˈməʊdl/ to: *can, could, may, might, must, shall, should, will, would* i *ought to*. Nie mówią, co ktoś robi, tylko jak mówiący patrzy na tę czynność: czy jest możliwa, dozwolona, konieczna, pożądana. Wszystkie zachowują się tak samo:

CECHA	DOBRZE	ŹLE
bez *-s* w 3. osobie	She can drive.	She cans drive.
po nim bezokolicznik bez *to* (wyjątek: *ought to*)	You should go.	You should to go.
pytanie i przeczenie bez *do*	Can you swim? I can't swim.	Do you can swim? I don't can swim.
tylko jedna forma: brak bezokolicznika, *-ing*, imiesłowu	I'd like to be able to ski.	I'd like to can ski.

Ostatnia cecha sprawia najwięcej kłopotów. Czasownik modalny nie może stanąć po *will*, po *to* ani w czasie Perfect. Wtedy pomagają **zamienniki**, czyli zwykłe czasowniki o podobnym znaczeniu:

MODALNY	ZAMIENNIK	PRZYKŁAD Z ZAMIENNIKIEM
can (umiejętność)	be able to	I haven't been able to sleep since the clocks went back.
can, may (pozwolenie)	be allowed to	You won't be allowed to take photos inside.
must (obowiązek)	have to	We'll have to leave early.

O przeszłości czasowniki modalne mówią w osobny sposób: modalny + *have* + III forma, np. *could have done, must have been*. Zobaczysz go w tej lekcji przy *could have*, a dokładnie w dwóch następnych.

> **CIEKAWOSTKA: CAN ZNACZYŁO „WIEDZIEĆ"**
>
> Staroangielskie *cunnan*, przodek *can*, znaczyło przede wszystkim „wiedzieć, znać". Znaczenie „móc, być w stanie" też już istniało, ale było rzadsze. Dziś *can* zachowało z dawnego „wiedzieć" tylko odcień „umieć, wiedzieć, jak coś zrobić". Z tego samego rdzenia pochodzi *cunning* (przebiegły, sprytny) i *uncouth* (nieokrzesany): dawne *couth* znaczyło „znany", ale przetrwało tylko z przeczeniem.
>
> A skąd „ciche" *l* w *could*? W tym słowie nigdy go nie było. Dopisano je w XV–XVI wieku na wzór *would* i *should*, w których miało historyczne uzasadnienie. Dlatego *could* /kʊd/ rymuje się z *good*.

2. *Can*: umiem, mogę, da się

Can mówi o umiejętności, o możliwości i o tym, co się zdarza.

PRZYKŁADY

- **My nan can knit a scarf in one evening.**
  Moja babcia potrafi zrobić na drutach szalik w jeden wieczór. (umiejętność)

- You **can** see St Paul's from the top of the Tate Modern.
  Ze szczytu Tate Modern widać katedrę św. Pawła. (możliwość)
- The Central line **can** get really crowded at rush hour.
  Na linii Central w godzinach szczytu bywa naprawdę tłoczno. (to się zdarza)
- I **can** hear the neighbours' telly through the wall.
  Słyszę przez ścianę telewizor sąsiadów.

Ostatni przykład pokazuje coś, co Polaków dziwi. Przy czasownikach zmysłów (*see, hear, smell, taste, feel*) Brytyjczycy zwykle dodają *can*: *I can smell gas* (czuję gaz), a nie samo *I smell gas*. Po polsku *mogę* się tu nie tłumaczy.

Przeczenie ma trzy formy: *can't* /kɑːnt/ w mowie, *cannot* (pisane łącznie) w piśmie i dla mocnego nacisku. Uwaga na wymowę: brytyjskie *can't* ma długie „a", a twierdzące *can* w zdaniu jest zwykle słabe /kən/.

3. *Be able to*: gdy *can* nie wystarcza

Be able to (być w stanie) znaczy prawie to samo co *can*, ale ma wszystkie formy, których *can* nie ma.

PRZYKŁADY

- After this course you**'ll be able to** order food in Italian.
  Po tym kursie będziesz w stanie zamówić jedzenie po włosku.
- **I've** never **been able to** whistle.
  Nigdy nie umiałem gwizdać.
- It's great **being able to** work from home on Fridays.
  Świetnie jest móc pracować z domu w piątki.
- We might **be able to** come to the barbecue.
  Może uda nam się przyjść na grilla.

O przyszłości możemy powiedzieć *can*, jeśli decyzja albo możliwość jest już teraz: *I can help you tomorrow* (mogę ci jutro pomóc, mam czas). Jeśli umiejętność dopiero się pojawi, potrzebne jest *will be able to*: *In a year, she'll be able to read.*

4. Przeszłość: *could* czy *managed to*?

Tu Polacy najczęściej się mylą. Polskie *mogłem, udało mi się* ma po angielsku dwa odpowiedniki.

ZNACZENIE	FORMA	PRZYKŁAD
ogólna umiejętność w przeszłości	could	I could swim when I was five.
jednorazowy sukces, udało się	was / were able to, managed to	The pool was packed, but I managed to find a free lane.
nie umiał / nie udało się	couldn't (oba znaczenia)	I couldn't find a free lane, so I went home.

PRZYKŁADY

- **The roads were icy, but we managed to get home before midnight.**
  Drogi były oblodzone, ale udało nam się dotrzeć do domu przed północą.
- **She was able to fix the boiler herself.**
  Sama dała radę naprawić piec.

Managed to podkreśla, że było trudno. Bardziej oficjalnie brzmi *succeeded in* + *-ing*: *They succeeded in raising £5,000 for the hospice.* Wyjątek: przy czasownikach zmysłów i myślenia (*see, hear, understand, remember*) *could* pasuje też do jednej sytuacji: *From the bridge we could see the fireworks over the river.*

TYPOWY BŁĄD

✗ ~~The exam was hard, but I could pass it.~~

✓ **The exam was hard, but I managed to pass it. The exam was hard, but I was able to pass it.**

O jednym konkretnym sukcesie w przeszłości nie mówimy *could*. Zdanie z *could* zabrzmiałoby jak „mogłem go zdać (ale może nie zdałem)". Z przeczeniem kłopotu nie ma: *I couldn't pass it* jest poprawne.

5. *Could* o teraźniejszości i przyszłości

Could to nie tylko przeszłość. Bardzo często mówi o tym, co jest możliwe teraz albo potem, ostrożniej niż *can*.

PRZYKŁADY

- **We could go to Kew Gardens on Sunday, if it's sunny.**
  Moglibyśmy w niedzielę pojechać do Kew Gardens, jeśli będzie słonecznie. (propozycja)
- **Take a jumper. It could get chilly later.**
  Weź sweter. Później może się zrobić chłodno. (możliwość)
- **If I had a bigger kitchen, I could bake for the whole street.**
  Gdybym miał większą kuchnię, mógłbym piec dla całej ulicy.

Ostatnie zdanie łączy się z *wish*: *I wish I could...* (szkoda, że nie mogę) poznałeś w lekcji o I wish i if only[4]. O przypuszczeniach z *could* (*He could be at the gym*) będzie więcej w trzeciej lekcji[3].

6. *Could have*: mogłem, ale nie zrobiłem

could + have + past participle (III forma)

Tak mówimy o możliwości z przeszłości, która się nie spełniła. Często z żalem albo z wyrzutem.

PRZYKŁADY

- I **could have been** a professional footballer, but I hurt my knee at sixteen.
  Mogłem zostać zawodowym piłkarzem, ale w wieku szesnastu lat uszkodziłem kolano.
- You **could have told** me the party was fancy dress!
  Mogłeś mi powiedzieć, że to impreza przebierańców! (wyrzut)
- We **couldn't have done** it without your help.
  Bez twojej pomocy nie dalibyśmy rady.

W mowie *could have* skraca się do *could've* /ˈkʊdəv/. Brzmi wtedy jak *could of* i nawet rodzimi użytkownicy czasem tak to błędnie zapisują. Poprawnie jest zawsze *could have*.

7. Prośby, pozwolenie, propozycje i zaproszenia

Czasowniki modalne to podstawa grzeczności po angielsku. Im dłuższa i bardziej „warunkowa" forma, tym uprzejmiej brzmi.

CO ROBIMY	SWOBODNIE	UPRZEJMIE	BARDZO GRZECZNIE, OFICJALNIE
prosimy kogoś o coś	Can you open the window?	Could you open the window?	Would you mind opening the window?
pytamy o pozwolenie	Can I sit here?	Could I sit here?	May I sit here?
dajemy pozwolenie	You can use my desk.	Of course you can.	You may now open your exam papers.
proponujemy pomoc	I'll carry that.	Can I help you with that?	Shall I take your coat?
zapraszamy	Fancy a pint after work?	Do you want to come round on Saturday?	Would you like to join us for dinner?

Kilka zasad do zapamiętania:

- *Could* w prośbie nie mówi o przeszłości, tylko łagodzi ton: *Could you pass the salt?*
- Pozwolenia udzielamy przez *can* albo (oficjalnie) *may*, ale nie przez *could*. Na *Could I borrow your pen?* odpowiadamy *Yes, of course you can*, a nie *Yes, you could*.
- Pozwolenie w przeszłości: ogólne – *could* (*As a child I could stay up late at weekends*), jednorazowe – *was allowed to* (*Yesterday I was allowed to leave early*).
- Po *Would you mind* stoi forma *-ing*. Odpowiedź „proszę bardzo" to przeczenie: *No, not at all* (nie, wcale mi to nie przeszkadza).
- *Shall I...?* i *Shall we...?* to propozycje, które znasz z lekcji o will i shall[5]. *Fancy...?* (masz ochotę na...?) to bardzo brytyjskie, swobodne zaproszenie.

TYPOWY BŁĄD

✕ ~~A: Would you mind closing the door? B: Yes, of course.~~

✓ **A: Would you mind closing the door? B: No, not at all.** (**Albo: Of course not. / Sure.**)

Mind znaczy „mieć coś przeciwko". Odpowiedź *Yes* znaczyłaby „tak, mam coś przeciwko" i zabrzmiałaby jak odmowa.

DIALOG

Customer: Excuse me, could I have a table for two, please?

Waiter: Of course. Would you like to sit by the window?

Customer: Yes, please. And could you possibly turn the music down a little? We can't hear each other.

Waiter: No problem. Shall I bring you some water while you look at the menu?

Customer: That would be lovely. We tried to book online but we couldn't get through.

Waiter: Well, you managed to get a table anyway. You could have phoned us, though – we always answer.

W tej scenie są prośby (*could I have, could you possibly*), zaproszenie (*would you like*), propozycja (*shall I*), możliwość (*we can't hear*), jednorazowy sukces (*managed to*), niepowodzenie (*couldn't get through*) i niewykorzystana możliwość (*could have phoned*).

DO ZAPAMIĘTANIA

Najważniejsze z tej lekcji

- Czasowniki modalne: bez *-s*, bez *do*, po nich bezokolicznik bez *to*, tylko jedna forma.
- Gdy potrzebna jest inna forma, używamy zamienników: *be able to, be allowed to, have to.*
- *Can*: umiejętność, możliwość, to się zdarza; *I can hear / see / smell.*
- Przeszłość: *could* = ogólnie umiałem; *managed to / was able to* = jednorazowo się udało; *couldn't* w obu znaczeniach.
- *Could* teraz: propozycja, ostrożna możliwość. *Could have* + III forma: mogłem, ale nie zrobiłem.
- Prośby: *can* ↣ *could* ↣ *would you mind* + *-ing*; pozwolenie: *can, may* (nie *could*).

DLA NAUCZYCIELA

Umiejętności dobrze ćwiczy ankieta „Znajdź kogoś, kto…": uczniowie chodzą po klasie i pytają *Can you juggle? Could you read before you went to school?*, a potem relacjonują wyniki. Różnicę między *could* a *managed to* najlepiej pokazać na historii z przeszkodami (zgubiony bilet, korek, zamknięte drzwi), w której uczniowie opisują każdy problem i to, jak bohaterowi udało się go pokonać. Grzeczne prośby warto odegrać w scenkach w londyńskich miejscach – kawiarnia, hotel, poczta, biuro rzeczy znalezionych – z kartami, które mówią, jak uprzejmy ma być uczeń (swobodnie, uprzejmie, bardzo grzecznie).

Źródła i dalsza lektura

- Paciorek J., *Wielka gramatyka języka angielskiego*, Wydawnictwo GREG, Kraków 2024.

CC BY-NC 4.0 · zadruzynski.com/can-could-be-able-to/

- British Council, LearnEnglish, *Modal verbs* (English Grammar Reference), https://learnenglish.britishcouncil.org/free-resources/grammar/english-grammar-reference/modal-verbs [dostęp: 18.11.2026].
- British Council, LearnEnglish, *'can' and 'could'* (English Grammar Reference), https://learnenglish.britishcouncil.org/free-resources/grammar/english-grammar-reference/can-could [dostęp: 18.11.2026].
- *English modal auxiliary verbs*, „Wikipedia", https://en.wikipedia.org/wiki/English_modal_auxiliary_verbs [dostęp: 18.11.2026].
- Harper D., *can (v.1)*, „Online Etymology Dictionary", https://www.etymonline.com/word/can [dostęp: 18.11.2026].
- Harper D., *could*, „Online Etymology Dictionary", https://www.etymonline.com/word/could [dostęp: 18.11.2026].
- Swan M., *Practical English Usage*, wyd. 4, Oxford University Press, Oxford 2016 – hasła o *can, could, be able to* i uprzejmych prośbach.
- Murphy R., *English Grammar in Use*, wyd. 5, Cambridge University Press, Cambridge 2019 – rozdziały o *can, could, be able to* i prośbach.

Adresy linków z tekstu

1. https://zadruzynski.com/czasowniki-wiadomosci-wstepne/
2. https://zadruzynski.com/must-have-to-should/
3. https://zadruzynski.com/must-cant-might-przypuszczenia/
4. https://zadruzynski.com/i-wish-if-only/
5. https://zadruzynski.com/will-i-shall/

LICENCJA

© 2026 Igor Zadrużyński. Ten tekst jest udostępniony na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0 Międzynarodowe (CC BY-NC 4.0). Możesz go kopiować, rozpowszechniać i przerabiać w celach niekomercyjnych pod warunkiem, że podasz autora i adres źródła, dołączysz link do licencji i zaznaczysz, czy wprowadzono zmiany. Przykład poprawnego oznaczenia:

Igor Zadrużyński, *Can, could i be able to: umiejętność, możliwość i prośby w angielskim*, zadruzynski.com, https://zadruzynski.com/can-could-be-able-to/, licencja CC BY-NC 4.0

Licencja nie obejmuje cytatów, ilustracji ani innych materiałów pochodzących od innych autorów — obowiązują dla nich ich własne zasady.

Ilustracje, przy których nie podano innego źródła, zostały wygenerowane z pomocą AI.

zadruzynski.com